

19.2.2021

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan lausunto selontekoon kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

HEL 2021-001430 T 03 00 00

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Selonteossa todetaan useammassa kohdassa Suomeen muualta muuttaneiden olevan heterogeeninen ryhmä, mutta toisaalta tätä ei juuri havainnollisteta. Pikemminkin maahanmuuttajiin viitataan erityisesti taustoittavissa kappaleissa melko yhtenäisenä ryhmänä. Kuvauksia olisi tarpeen tarkentaa esimerkiksi grafiikoin niin, että Suomeen muualta muuttaneiden etninen, kulttuurinen, sosioekonominen ym. moninaisuus kävisivät paremmin ilmi. Taustoitus antaa nyt vaikutelman, että esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevien osuus olisi maahanmuuttajista paljon suurempi kuin mitä se tosiasia on.

Tällä hetkellä monien mielikuvissa ja maahanmuuttoa koskevassa argumentoinnissa korostuvat turvapaikanhakijat ja pakolaiset eli kaikkein tarvitsevimmat ryhmät. Suurin osa maahanmuuttajista tulee kuitenkin Suomeen muilla perusteilla.

Sillä, miten maahanmuuttajat esitetään hallituksen selonteossa, on vaikutusta siihen, miten esimerkiksi media käsittelee aihetta. Tämä puolestaan vaikuttaa suomalaisten yleisiin mielikuviin maahanmuutosta. Olisi hyvä tuoda esille se, että monessa suhteessa Suomeen muualta muuttavat ovat osa ratkaisua, ei ongelmaa.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Olisi tarpeen havainnollistaa tarkemmin esimerkiksi grafiikoiden avulla, miten Suomeen muuttaneiden lähtömaat, Suomeen tulon perusteet ym. tekijät korreloivat työllistymiseen, tulotasoon, rikoksiin, hyvinvointiin ja muihin luvuissa käsiteltyihin ilmiöihin. Nyt esitetyt keskimääräiset tilasto-otokset eivät riittävästi kuvaa maahanmuuttajien moninaisuutta.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Selonteossa mainitaan sivulla 32, että "Keskeistä on kasvukeskusten erityistarpeiden rinnalla varmistaa kotoutumista edistävien palvelujen saatavuus eri puolilla Suomea, jotta suurimpiin asumiskeskuksiin keskittymisen ohella maahanmuuttajat asettuvat asumaan myös pienem-

19.2.2021

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja

mille paikkakunnille." Näiden palveluiden avaaminen jää tarkentamatta selonteossa.

Vanhempien kotoutuminen on ensiarvoisen tärkeää lasten kannalta ja selonteon toimenpiteet kohdistuvatkin vanhempiin. Myös lasten koulutukseen ja työllistymiseen panostamiseen tulisi kohdentaa tukea. Tässä on tärkeää huomioida nuorten yksilölliset tarpeet mm. nivelvaiheissa, opintoihin ja työelämään siirtymisessä. Näissä vaiheissa kotona saatu tuki ja apu ovat merkittävässä roolissa, mutta monella maahanmuuttajataustaisella nuorella tämä tuki sekä perheen kautta mahdollistuvat verkostot ensimmäisten työpaikkojen, kesätyöpaikkojen tai TET (työelämään tutustuminen) -paikkojen löytymiseen usein puuttuvat, jolloin palveluiden on tärkeää vastata näihin tarpeisiin.

Selonteossa on monia viittauksia nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointiin liittyen. Konkreettisia toimenpiteitä hyvinvoinnin parantamiseksi ei ole kuitenkaan yhtä paljon ja näemme tämän puutteena. Toimenpiteistä vain yksi liittyy suoraan nuorten vapaa-aikaan ja nuoren kokemuksiin yhdenvertaisuudesta ja osallisuudesta: "Kehitetään maahanmuuttajataustaisten nuorten osallisuutta tukevaa työtä vahvassa monialaisessa yhteistyössä (ml. ohjaamot ja nuorisotyö) ja nuoria itseänsä kehittämistyöhön osallistaen."

Nuorten koulutuksen ja työelämään pääsemisen edistämisen rinnalla on tärkeä nähdä yhdenvertaisten mahdollisuuksien varmistaminen myös vapaa-ajalla. Mielekkäällä vapaa-ajalla on tärkeä merkitys yleiseen hyvinvointiin, koulunkäyntiin, tulevaan työelämään sijoittumiseen jne. Tässä tärkeinä näkökulmina tuomme esille seuraavat:

- toveruuden tukeminen: nuorten vertaisryhmät, niihin liittyminen, niissä turvallisesti toimimisen varmistaminen
- edelliseen liittyen: yksinäisyyden ennaltaehkäiseminen
- mielekäs ja turvallinen vapaa-ajan tekeminen
- yhdenvertaiset harrastamisen mahdollisuudet riippumatta esim. perheen sosioekonomisesta tilanteesta tai harrastuskulttuurista: Harrastamisen Suomen mallin rooli
- nuorten oireilu, liittyminen ja poispääseminen myös ns. eiturvallisista vertaisryhmistä (rikokset, turvattomuus, väkivalta ym.)
- syrjimättömyys, antirasistisuus: turvallisuuden ja yhdenvertaisuuden kokemus ja laajemmin ihmisoikeusajattelun edistäminen koko väestössä
- moniperustaisen syrjinnän tunnistaminen ja sen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen ja tuki

Selonteossa jää liian vähälle huomiolle se, että Suomessa on kasvamassa kokonainen sukupolvi eritaustaisia varhaiskasvatuksen ja koulu-

19.2.2021

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja

järjestelmänkin läpikäyneitä suomalaisia, jotka kohtaavat rodullistamista, syrjintää, eriarvoisuutta ja ulkopuolisuutta. Näiden lasten ja nuorten hyvinvointiin tulee lähivuosina kiinnittää erityistä huomiota. Heidän kohdallaan on usein kysymys siitä, että muun yhteiskunnan ja muiden ihmisten oletukset ja määrittelyt estävät heiltä mahdollisuuden kokea itsensä täysivaltaisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Tämä sen lisäksi, että Suomen koko lapsiväestöstä noin kymmenellä prosentilla on ulkomaalaistausta ja lasten tilanne on sidoksissa heidän perheensä tilanteeseen.

Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien kohdalla on tärkeää painottaa monipuolisten vaikuttamisen tapojen ja mahdollisuuksien tarjoamista käytännössä, jotta vaikuttamisen ja osallisuuden kokemus ei jäisi kiinni esimerkiksi kielitaidosta, aikaisemmista kokemuksista tai perheen sosioekonomisesta asemasta. Tässä nuorisotyöllä on keskeinen rooli nuoria matalalla kynnyksellä tavoittavana palveluna. Tavoitteen toteutuminen laajemmin yhteiskunnassa vaatii kuitenkin tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden, kuten kunnan eri palveluiden ja kolmannen sektorin välillä.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoon olisi tarpeen lisätä henkilöstön ja heidän asiakkaidensa yhteistä ymmärrystä siitä, mitä kulttuurisidonnaisilla käsitteillä, kuten ”hyvinvointi” ja ”terveys” eri kulttuureissa tarkoitetaan. Erilaisten hyvinvointikäsitteiden käsitteellinen ymmärtäminen edistäisi palveluiden muotoilua ja tehokkaampaa suuntaamista moninaisille kohderyhmille.

Toimenpide-ehdotus:

- Osallistetaan Suomeen muualta muuttaneet mukaan sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen niitä paremmin asiakastarvetta vastaaviksi.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Esikotouttavan toiminnan toimenpiteissä on hyvä nostaa esille yhteistyö kuntien eri palvelujen välillä, myös ja erityisesti vapaa-ajan palvelut huomioiden. Kun turvapaikanhakijoita tuli Suomeen suuremmassa määrin vuosina 2015 ja 2016, todettiin Helsingissä ja monissa muissa kunnissa vapaa-ajan palveluiden merkityksellisyys ja kustannustehokkuus esikotoutumisvaiheessa. Selvitys aiheesta: Selvitys turvapaikanhakijoiden palvelutarpeista – lähtökohtia kirjastopalveluiden kehittämiseksi (Helsingin kaupunginkirjasto 2016)

<https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Turvapaikanhakijat%20raportti%20lopullinen%20pdf.pdf>

19.2.2021

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja

Vapaa-ajan palveluissa esimerkiksi suomen kielen alkeisiin perehtymisen voi aloittaa jo ennen kuin on mahdollisuus osallistua varsinaiselle suomen kurssille. Kielikahvilat myös tukevat varsinaista suomen kielen opiskelua. Suomen ja ruotsin kielikahviloita järjestävät niin kirjastot, järjestöt kuin vapaaehtoiset. Sekä kielikahvilat että kohtaamiskahvilat ovat myös tärkeitä sosiaalisten suhteiden muodostumisessa, joka pääsee näin alkuun heti. Lisäksi muun muassa liikuntaryhmät ja kulttuurikaveritoiminta tukevat kielen oppimista ja niissä syntyy luontevia kohtaamisia eritaustaisten ihmisten välille.

Ehdotus toimenpiteeksi:

- Kunnissa vahvistetaan yhteistyössä järjestöjen kanssa vapaa-ajan palveluiden ja vapaaehtoistoiminnan suuntaamista turvapaikanhakijoiden esikotoutumista edistävään toimintaan.

Vapaa-ajan palveluiden ja vapaaehtoistyön merkitys hyvien väestösuhteiden edistämisessä mainitaan luvussa 13, mutta niiden merkitys esikotouttamisvaiheessa tulisi myös tuoda esille. Erityisesti tilanteessa, jossa Suomeen saapunut joutuu odottamaan varsinaisten kotouttamispalvelujen alkamista, vapaa-ajan palveluiden ja vapaaehtoistoiminnan kotouttava ja kielen oppimiseen liittyvä rooli on niin merkittävä, että asia on näkemyksemme mukaan tarpeen muotoilla toimenpiteeksi. Lisäksi vapaa-ajan toiminta ja vapaaehtoistoiminta tarjoavat mahdollisuuden kokea tasaveroisuutta ja olla hyödyksi toisille sen sijaan, että maahan-tulijat nähdään vain erilaisten toimenpiteiden kohteina.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Olisi hyvä kiinnittää huomiota siihen, että eri puolilta maailmaa Suomeen muuttaneille ei sovi vain yksi viestintätapa, joka tässä on esitteen jakelu. Viestinnän keinoihin ja monikanavaisuuteen on kiinnitettävä huomiota, koska yksi viestintäapluuna ei toimi kaikille.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Systemaattisen kielikoulutuksen lisänä/täydentäjinä on vapaita kielenopiskelumahdollisuuksia, joita järjestetään esim. kirjastoissa ja monessa muussa paikassa, järjestöjen tarjoamina jne. Nämä ryhmät tarjoavat myös mahdollisuuden verkostoitumiseen ja osallistumiseen. Kirjastoilla on myös aineistoja oman äidinkielen tukemiseen, jonka kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu edistävän uuden kotimaan kielen oppimista.

19.2.2021

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja

Kirjastot edistävät jo nyt erilaisin opastuksin Suomessa asuvien digitaaloja, mukaan lukien muualta tänne muuttaneet. Kirjastolaissa yleisen kirjaston tehtävinä mainitaan mm. pääsyn tarjoaminen tietoon ja kulttuurisisältöihin; tietopalvelun, ohjauksen ja tiedon hankintaan liittyvän tuen tarjoaminen sekä tilojen tarjoaminen oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan. Yleisen kirjaston tulee myös edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Kirjastolaissa säädetään lisäksi, että kaiken toiminnan järjestämisessä tulee ottaa huomioon paikallisten kieliryhmien tarpeet.

Yleisillä kirjastoilla on toisin sanoen jo nyt merkittävä rooli kotoutumisen ja erilaisten taitojen oppimisen näkökulmasta ja tätä roolia olisi mahdollista vahvistaa edelleen. Kirjastot ja muut vapaa-ajan palvelut mainitaan luvussa 13, mutta asia tulisi huomioida selonteossa jo tässä.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Näemme tärkeänä, että kotoutumispalveluiden rahoituksesta päätettäessä perehdytään nykyistä tarkemmin järjestöjen toimintaan. Alalla toimii paljon ruohonjuuritason toimijoita, joilla on haasteita hakea rahoitusta tai tuoda vaikuttavaa toimintaansa esille kirjallisesti. Paljon potentiaalia ja hyvää kotouttamistyötä jää tämän vuoksi käyttämättä tai toteutumatta. Kehittämistä tarvitaan, jotta järjestöt voivat toimia yhteistyökumppaneina tasaveroisesti.

Tärkeää on vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa, jossa maahanmuuttaja-taustaisilla on itsellään mahdollisuuksia ja resursseja osallisuuteen sekä vertais- ja tukitoimintaan sen sijaan, että heidät nähdään vain valtaväestön pyörittämien järjestöjen avustustoiminnan kohteina. Tämä edellyttää myös julkisilta yhdenvertaisuutta edistäviä toimenpiteitä, kuten avustamista ja neuvontaa suomalaisessa lainsäädännössä, syrjinnänvastaisuudessa ja rahoituksen käytännöissä. Samoin julkisen vallan on omalla toiminnallaan edistettävä monimuotoisuutta myös perinteisesti vahvoissa kansalaistoimijoissa.

Lisäksi pohdittaessa järjestöjen roolia kotouttamisessa on hyvä muistaa, että järjestöjen kantava voima on useimmiten vapaaehtoiset toimijat. Siksi vapaaehtoistoiminnan kehittämisellä ja vapaaehtoistoimintaan resursoinnilla on oleellinen rooli kotoutumisen onnistumisessa.

Toistuva ongelma on hyvien toimintojen loppuminen hankerahoituksen päättyessä ja usein järjestötoimijat yrittävät saada toiminnan siirrettyksi esim. kunnan toiminnaksi, joka on ainoa tapa taata sen pysyvyys. Tuli-

19.2.2021

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja

sikin löytää vaihtoehtoisia tapoja rahoittaa kuntien palveluja täydentävää järjestökentän toimintaa pidempikestoisella rahoituksella.

Toimenpide sivulla 81 "Lisätään viranomaisten ja järjestöjen tietoisuutta yleisten kirjastojen ja museoiden tehtävistä ja palveluista osana kotoutumiskoulutusta ja muuta kotoutumista." Kirjastojen ja museoiden lisäksi kotouttavaa toimintaa järjestetään paljon laajemminkin kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluissa sekä vapaaehtoistoiminnassa. Mukaan listaukseen on syytä ottaa muutkin kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut, nuorisotyö sekä vapaaehtoistoiminta. Muutosehdotus:

- Lisätään viranomaisten ja järjestöjen tietoisuutta kuntien kirjasto-, kulttuuri-, liikunta-, muiden vapaa-ajan palveluiden ja nuorisotyön sekä vapaaehtoistoiminnan tehtävistä ja palveluista osana kotoutumiskoulutusta ja muuta kotoutumista.

Toimenpide sivulla 81: "Hankerahoituksen tarveperusteista kohdentamista edistetään lisäämällä vuoropuhelua ja tiedonvaihtoa rahoittajien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Järjestö- ja hankeosaamista kehitetään kouluttamalla. Rahoituksen haku- ja raportointimenettelyjä yksinkertaistetaan"...

Muutosehdotus:

- Hankerahoituksen tarveperusteista kohdentamista edistetään lisäämällä vuoropuhelua ja tiedonvaihtoa rahoittajien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Rahoittajien osaamista ja toimintamalleja tukea ei-suomenkielisten järjestötoimijoiden toimintaa kehitetään. Rahoituksen haku- ja raportointimenettelyjä yksinkertaistetaan...

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Muutosehdotus ja lisäys sivulle 83 kappaleeseen: "Kunnat voivat myös edistää osallisuutta ja vuorovaikutusta esimerkiksi erilaisten kohtauspaikkojen, toimintakeskusten, asukastilojen ja (ystävätoiminnan) > vapaaehtoistoiminnan avulla. Kuntien tehtävänä on kehittää palveluita myös uusille asukkaille. Palveluiden kehittämisessä tulee hyödyntää eri väestöryhmien asiantuntemusta rekrytoinnin avulla sekä palveluiden kehittämisessä tulee kuulla myös uusia asukasryhmiä".

Suomen kielen oppimisen kohdalla olisi hyvä tuoda esille, että mahdollisuus osallistua vapaaehtoistoimintaan tai itse saada vapaaehtoinen ystävä tukee suomen kielen oppimista.

Selonteossa todetaan, että kunnat voivat edistää osallisuutta ja vuorovaikutusta esimerkiksi erilaisten kohtaamispaikkojen, toimintakeskus-

19.2.2021

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja

ten, asukastilojen ja ystävätoiminnan avulla ja että liikunta sekä taide ja kulttuuritoiminta lisäävät vuorovaikutusta. Tässä yhteydessä tulisi tuoda esille myös vapaaehtois- ja vertaistoiminnan vahvistaminen edellä mainituissa palveluissa. Vapaaehtois- ja vertaistoiminta madaltaa kynnystä osallistua näihin toimintoihin ja palvelut voitaisiin näillä keinoin tehdä helpommin lähestyttäväksi.

Toimenpide-ehdotus:

- Hyödynnetään hyvien väestösuhteiden edistämiseksi sovittelun keinoja rasmin ja syrjinnän kokemusten kohtaamisessa ja purkamisessa.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Lisätiedot

Tiina Larva, kehittämisasiantuntija, puhelin: 310 85098
tiina.larva(a)hel.fi
Riitta Hämäläinen, informaatikko, puhelin: 310 85402
riitta.hamalainen(a)hel.fi
Sami Komppula, suunnittelija, puhelin: 310 36831
sami.komppula(a)hel.fi
Ulla Laurio, suunnittelija, puhelin: 310 70137
ulla.laurio(a)hel.fi
Hanna Marttila, projektikoordinaattori, puhelin: 310 22058
hanna.m.marttila(a)hel.fi
Inari Penttilä, kehittämisasiantuntija, puhelin: 310 21606
inari.penttila(a)hel.fi
Sini Perho, suunnittelija, puhelin: 310 71596
sini.perho(a)hel.fi
Eliisa Saarinen, vapaaehtoistyön koordinaattori, puhelin: 310 64884
eliisa.saarinen(a)hel.fi
Kristiina Stenman, kehittämisasiantuntija, puhelin: 310 46940
kristiina.stenman(a)hel.fi
Catia Suomalainen Pedrosa, johtaja, puhelin: 310 37501
catia.suomalainenpedrosa(a)hel.fi
Ella Tanskanen, stadiluotsi, puhelin: 09-310 36029
ella.tanskanen(a)hel.fi